

mgr Paulina Jezierska

ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE

Środki zabezpieczające - katalog

- ◉ Środkami zabezpieczającymi są:
  - 1) elektroniczna kontrola miejsca pobytu;
  - 2) terapia;
  - 3) terapia uzależnień;
  - 4) pobyt w zakładzie psychiatrycznym.
- ◉ Jeżeli ustawa tak stanowi, tytułem środka zabezpieczającego można orzec:
  - ❖ zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
  - ❖ zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;
  - ❖ zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
  - ❖ zakaz wstępu na imprezę masową;
  - ❖ zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych;
  - ❖ nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
  - ❖ zakaz prowadzenia pojazdów.

Istota środków zabezpieczających

- ⦿ zabezpieczenie społeczeństwa przed niebezpieczeństwem ze strony osób naruszających normy prawnokarne – przed sprawcami przestępstw;
- ⦿ Próba poprawienia stanu zdrowia sprawcy (przy środkach zabezpieczających o charakterze leczniczym);

Podział środków zabezpieczających

środki zabezpieczające o charakterze leczniczym (terapeutycznym)	Środki zabezpieczające o charakterze administracyjnym (1-9 nie są <i>stricte</i> śr. zab. w rozumieniu k.k.)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Terapia 2. Terapia uzależnień 3. Pobyt w zakładzie psychiatrycznym	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz zajmowania określonego stanowiska 2. Zakaz wykonywania określonego zawodu 3. Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej 4. Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi 5. Zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu 6. Zakaz wstępu na imprezę masową 7. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych 8. Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym; 9. Zakaz prowadzenia pojazdów 10. Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

Orzekanie środków zabezpieczających

<p>Zasada konieczności (art. 93b § 1 i 2 k.k.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> •sąd ma możliwość orzeczenia środka zabezpieczającego tylko wówczas, gdy jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego; •pobyt w zakładzie psychiatrycznym może nastąpić tylko przy szczególnym uzasadnieniu prewencyjnym; •obowiązek uchylenia środka zabezpieczającego, gdy upada przesłanka jego stosowania.
<p>Zasada proporcjonalności (art. 93b § 3 k.k.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> •środek zabezpieczający i sposób jego wykonywania powinien być odpowiedni do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić, oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia, a także uwzględniać potrzeby i postępy w terapii lub terapii uzależnień. •możliwość zmiany przez sąd orzeczonego wobec sprawcy środka zabezpieczającego lub sposobu jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe.
<p>Zasada subsydiarności</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Środków zabezpieczających nie orzeka się, jeżeli inne środki prawne określone w Kodeksie karnym lub orzeczone na podstawie innych ustaw są wystarczające dla zapewnienia ochrony porządku prawnego.

Post. SN z dn. 09 grudnia 2015 r., V KK 330/15, Lex nr 1938692

- *„Dla prawidłowej oceny stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przez sprawcę ponownie czynu zabronionego o znacznym stopniu społecznej szkodliwości, niezbędnym jest, poza specjalistyczną opinią biegłych lekarzy psychiatrów, wypowiadających się w tej kwestii, także dokonanie analizy tego prawdopodobieństwa z uwzględnieniem dotychczasowej linii życia sprawcy, jego uprzedniej karalności oraz obecnej sytuacji życiowej, połączonej z prognozowaniem możliwości zaistnienia okoliczności i warunków sprzyjających zaprzestaniu leczenia i ewentualnością popełnienia przestępstwa. Zawężenie zaś oceny wyłącznie do oceny dokonanej przez lekarzy psychiatrów nie jest pełną oceną istniejącej prognozy, na którą – poza stanem zdrowia sprawcy – nakładają się także inne czynniki życiowe i społeczne”*

Wymogi podmiotowe przy orzeczeniu środków zabezpieczających (art. 93c)

- środki zabezpieczające można orzec wobec sprawcy:
  - 1) co do którego umorzono postępowanie o czyn zabroniony popełniony w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k.
  - 2) w razie skazania za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k.
  - 3) w razie skazania za przestępstwo określone w art. 148 **zabójstwo**, art. 156 **spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu**, art. 197 **zgwałcenie, wymuszenie innej czynności seksualnej**, art. 198 **seksualne wykorzystanie niepoczytalności lub bezradności**, art. 199 § 2 **seksualne wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia na szkodę małoletniego** lub art. 200 § 1 **seksualne wykorzystanie małoletniego poniżej 15 r.ż.**, popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych;
  - 4) w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego jej zawieszenia za umyślne przestępstwo określone w rozdziale XIX **p-ko życiu i zdrowie**, XXIII **p-ko wolności**, XXV **p-ko wolności seksualnej i obyczajności** lub XXVI **p-ko rodzinie i opiece**, popełnione w związku z zaburzeniem osobowości o takim charakterze lub nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia;
  - 5) w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

Czas stosowania (art. 93d)

- Brak określenia czasu stosowania z góry (art. 93 § 1 k.k.)
- Środki karne stosuje się tak długo, jak to jest konieczne.
- Jeśli stosowanie środka zabezpieczającego nie jest konieczne – sąd ma obowiązek jego uchylenia.
  - *Art. 204 § 1 k.k.w. - jeżeli wobec sprawcy orzeczono pobyt w zakładzie psychiatrycznym, sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, orzeka w przedmiocie dalszego stosowania tego środka, a w wypadku uzyskania opinii, że dalsze pozostawanie sprawcy w zakładzie nie jest konieczne - bezzwłocznie. W razie potrzeby sąd zasięga opinii innych biegłych.*
  - *Art. 204 § 4 k.k.w - Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli wobec sprawcy orzeczono inny środek zabezpieczający, z tym że sąd orzeka w przedmiocie dalszego stosowania tego środka nie rzadziej niż co 12 miesięcy.*
- Uchylając środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, sąd może orzec jeden lub więcej ze środków zabezpieczających, o których mowa w art. 93a § 1 pkt 1-3 k.k. tj. elektroniczną kontrolę miejsce pobytu, terapię lub terapię uzależnień.

Czas stosowania (art. 93d)

- Sąd ustala **potrzebę i możliwości wykonania orzeczonego środka zabezpieczającego** *nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności.* (art. 93d § 3 k.k.)
- Jeżeli wobec sprawcy **wykonywana jest kara pozbawienia wolności**, środki zabezpieczające, o których mowa w art. 93a § 1 pkt 1-3, można orzec również do czasu wykonania tej kary, jednak *nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności* (art. 93d § 4 k.k.)
- Jeżeli sprawca został skazany na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, *orzeczony środek zabezpieczający stosuje się po odbyciu kary lub warunkowym zwolnieniu, chyba że ustawa stanowi inaczej* (art. 93d § 5 k.k.)
- Jeżeli zachowanie sprawcy po uchyleniu środka zabezpieczającego wskazuje, że zachodzi konieczność stosowania środków zabezpieczających, sąd, *nie później niż w ciągu 3 lat od uchylenia środka, może ponownie orzec ten sam środek zabezpieczający lub inny środek*, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 1-3. (art. 93d § 6 k.k.)

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

- Art. 93e - *Sprawca, wobec którego orzeczono elektroniczną kontrolę miejsca pobytu, ma obowiązek poddania się **nieprzerwanej** kontroli miejsca swojego pobytu sprawowanej za pomocą urządzeń technicznych, w tym noszonego nadajnika.*
- Środki karne i zabezpieczające w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór zbliżeniowy lub mobilny (art. 43c § 1 zd. 2 k.k.w.).
- Skazany, wobec którego wykonywany jest dozór elektroniczny ma obowiązek (art. 43n k.k.w.):
  - nieprzerwanie nosić nadajnik;
  - dbać o powierzone mu środki techniczne, w tym zwłaszcza chronić je przed utratą, zniszczeniem, uszkodzeniem lub uczynieniem niezdatnymi do użytku, oraz zapewniać ich stałe zasilanie energią elektryczną;
  - udostępniać podmiotowi dozorującemu powierzone środki techniczne do kontroli, naprawy lub wymiany na każde żądanie tego podmiotu, w tym również umożliwiając pracownikom tego podmiotu wejście do pomieszczeń, w których skazany przebywa, lub na nieruchomości stanowiącą jego własność lub będącą w jego zarządzie;
  - udzielać prezesowi sądu lub upoważnionemu sędziemu, sądowemu kuratorowi zawodowemu, podmiotowi dozorującemu i podmiotowi prowadzącemu centralę monitorowania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary i wykonywania nałożonych obowiązków oraz stawiać się na wezwania sędziego i kuratora.

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 października 2016 r. w sprawie sposobu oraz szczegółowych warunków wykonywania kar, środków karnych i środków zabezpieczających w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2019 r., poz. 573).

- Art. 244b k.k.

§ 1. Kto nie stosuje się do określonych w ustawie obowiązków związanych z orzecznym wobec niego środkiem zabezpieczającym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie udaremnia wykonywanie orzeczonego wobec innej osoby środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu.

- Art. 66a k.w.

Osoba, wobec której wykonuje się karę, środek karny lub środek zabezpieczający, w systemie dozoru elektronicznego, albo osoba chroniona, która umyślnie dopuszcza do zniszczenia, uszkodzenia, uczynienia niezdatnym do użytku nadajnika, rejestratora stacjonarnego lub przenośnego stanowiących środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Terapia i terapia uzależnień (art. 93f)

Terapia (art. 93f § 1 k.k.)

- ❖ Obowiązek stawiennictwa we wskazanej przez sąd placówce w terminach wyznaczonych przez lekarza psychiatrę, seksuologa lub terapeutę;
- ❖ Obowiązek poddania się terapii farmakologicznej zmierzającej do osłabienia popędu seksualnego, psychoterapii lub psychoedukacji w celu poprawy jego funkcjonowania w społeczeństwie.
- ❖ Wskazane metody terapii mogą być stosowane razem lub osobno.

Terapia uzależnień (art. 93f § 2 k.k.)

- ❖ Obowiązek stawiennictwa we wskazanej przez sąd placówce leczenia odwykowego w terminach wyznaczonych przez lekarza;
- ❖ Obowiązek poddania się leczeniu uzależnienia od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka
- ❖ Orzekana wyłącznie wobec sprawcy, u którego zdiagnozowano uzależnienie od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

Pobyty w zakładzie psychiatrycznym

- Sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym wobec sprawcy, który popełnił przestępstwo
  - w **stanie niepoczytalności**, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym;
  - w **stanie ograniczonej poczytalności** skazując sprawcę na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym;
  - **określone w art. 148, art. 156, art. 197, art. 198, art. 199 § 2 lub art. 200 § 1, popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych**, skazując sprawcę na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że skazany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych.

Pozostałe środki zabezpieczające o charakterze administracyjnym

- ⦿ Sąd może orzec tytułem środka zabezpieczającego nakaz lub zakazy wymienione w art. 39 pkt 2-3 k.k. wobec sprawcy, który dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności (art. 31 § 1 k.k.).
- ⦿ Orzekając w/w zakazy nie określa się czasu ich obowiązywania.
- ⦿ Uchyła się je, gdy ustały przyczyny ich orzeczenia.

LITERATURA

- ⦿ Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2019
- ⦿ Konarska-Wrzosek V. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II, WKP 2018
- ⦿ Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2019
- ⦿ Pohl Ł., *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2019